

Prof. Dr. Gülay AKGL YILMAZ

Kamu Maliyesi

Teori ve Türkiye Uygulaması

Geliştirilmiş ve Güncellenmiş 7. Baskı

FİLİZ KİTABEVİ
İSTANBUL
2025

Ekim 2025

ISBN: 978-625-5697-43-1

BASKI - CİLT

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Matbaacı Sertifika Numarası: 77398

YAYINLAYAN

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Cemal Yener Tosyalı Cad. No: 57/A (113)
Vefa-Fatih/İSTANBUL
Tel: (212) 527 0 718
(850)441 0 359
Faks: (212) 519 20 71

www.filizkitabevi.com

bilgi@filizkitabevi.com

Yayıncı Sertifika Numarası: 77398

Copyright© Bu kitabın Türkiye'deki yayın hakları Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.'ne aittir. Her hakkı saklıdır. Hiçbir bölümü ve paragrafı kısmen veya tamamen ya da özet halinde, fotokopi, faksimile veya başka herhangi bir şekilde çoğaltılamaz, dağıtılamaz. Normal ölçüyü aşan iktibaslar yapılamaz. Normal ve kanunî iktibaslarda kaynak gösterilmesi zorunludur.

Eşim Ahmet Yılmaz'a

ÖNSÖZ

Kamu maliyesi esas itibarıyla ekonomide kamusal ihtiyaçları karşılayarak toplumsal fayda oluşturmak üzere kamusal mal ve hizmet üretimi ve bu üretimin finansmanı konularını incelemektedir. Kamu Maliyesi Teori ve Türkiye Uygulaması isimli bu kitap, kamu maliyesinin mahiyeti ve işleyişi ile ilgili temel kavram ve esasları ortaya koymakta, kamu maliyesi alanına giren olguları teorik olarak ve Türkiye uygulaması bakımından ele almakta, kimi durumların daha iyi anlaşılabilmesi için başka ülkelerle kıyaslamalı durum değerlendirmesine gitmektedir.

Kitapta öncelikle kamu kesiminin varlık sebebi ve faaliyet alanı, üretilen mal ve hizmetlerin özellikleri ve bu bağlamda söz konusu mal ve hizmetlerin kamu kesimince üretilmesinin gerekçeleri, üretimin özel kesime bırakılmasının sebep olacağı toplumsal maliyetler bağlamında ele alınmaktadır. Devletin fonksiyonlarının tarihsel süreçteki gelişimi ve günümüzde devletten beklenen ekonomik ve sosyal fonksiyonların neler olduğu evrensel bakış açısı ile teorik olarak ve uygulama örnekleriyle ele alınmaktadır. Kamu hizmeti üretmek mali plana kamu harcaması olarak yansımaktadır. Kamu harcamalarının miktarı toplum bireylerinden toplanacak vergi miktarını etkilediği ve her kamu harcaması ekonomik ve sosyal alanda etki yarattığı için önem arz etmektedir. Kamu harcamalarının iyi anlaşılması ve değerlendirilebilmesi için kamu harcamalarına ilişkin literatürde yer alan tanımlar, kamu harcaması tasnifleri ve türleri ile etkileri bağlamında ele alınmaktadır. Kitabın kamusal finansman kısmına kamu kesimi ekonomik faaliyetlerinin gerektirdiği harcamaların hangi gelirler ve/veya finansman araçları kullanılarak gerçekleştirileceği sorusuyla başlanmaktadır. Çok eski tarihlerden beri en sağlıklı finansman aracı olduğu için en önemli gelir kalemi olan vergi çeşitli boyutları ile incelenmektedir.

Kamu maliyesi konuları, klasik kamu maliyesi literatürünün ortaya koyduğu yaklaşımların yanı sıra önce 1980’li yıllar ile ortaya çıkan küreselleşme olgusunun, günümüzde ise hızla hayatın her alanında yeri ve önemi artan dijitalleşmenin kamu maliyesine yansımaları ve kamu maliyesine ilişkin kavram ve konuların bu gelişmeler bağlamında gösterdiği değişim ve ortaya çıkan yeni kavramlar bağlamında ele alınmıştır. Böylelikle, kitabın, öğrenciler ve okuyuculara kamu

maliyesi alanını geçmişten günümüze geniş bir perspektiften algılama ve değerlendirme yeteneği kazandırarak bu konudaki kapasitelerini yükseltmesi hedeflenmiştir.

Kitap, ön lisans, lisans ve lisansüstü programlarda yer alan maliye derslerinde öğrencilerin kamu maliyesi alanının yapısı ve işleyişini kavramalarına yardımcı olacak niteliktedir. Konular öğrenciler ve ilgililerin rahatça okuyabilecekleri şekilde ele alınmış, anlatımda sade ve anlaşılır bir dil kullanılmaya özen gösterilmiştir.

Kitabın güncellenmesi ve 7. Baskıya hazırlanması çalışmalarını sırasında anlayışı ve desteği ile her zaman olduğu gibi yanımda olan kıymetli eşim Prof. Dr. Ahmet Yılmaz'a, canım oğlum Yarkın Yılmaz ve canım kızım Bahar Ece Yılmaz'a gösterdikleri anlayış için teşekkür ediyorum. Kitabın 7. Baskısını gerçekleştirerek güncel bilgilerin öğrenci ve ilgililerin eline ulaşmasını sağlayan Filiz Kitabevi sahibi Sn. Oğuzhan ORUÇ'a, kitabın dizgisini yapan Sn. Vildan YAVUZ'a, kapak tasarımını yaparak kitaba kişilik kazandıran Sn. Özge DANE'ye ve yayının gerçekleşmesinde emeği geçen herkese teşekkürü borç bilirim.

Kitabın ilgililere faydalı olmasını dilerim.

Prof. Dr. Gülay Akgül Yılmaz

Çekmeköy, Eylül 2025.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	V
TABLO DİZİNİ	XIX
ŞEKİL DİZİNİ	XXI
GRAFİK DİZİNİ.....	XXIII

1. BÖLÜM

KAMU MALİYESİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1. TERMİNOLOJİK AÇIKLAMA	1
2. KAMU MALİYESİNİN İNCELEME ALANI	2
3. KAMU MALİYESİNİN DİĞER BİLİM DALLARI İLE İLİŞKİSİ.....	4
3.1. Kamu Maliyesi ve İktisat.....	4
3.2. Kamu Maliyesi ve Hukuk.....	9
3.3. Kamu Maliyesi ve Siyaset	13
3.4. Kamu Maliyesi ve İşletme	14
3.5. Kamu Maliyesi ve İstatistik	16
3.6. Kamu Maliyesi ve Muhasebe	16
3.7. Kamu Maliyesi ve Psikoloji.....	17
3.8. Kamu Maliyesi ve Sosyoloji.....	18

2. BÖLÜM

KAMU KESİMİ EKONOMİK FAALİYETLERİ

1. KAMU KESİMİ EKONOMİK FAALİYETLERİNİN TEMEL ÖZELLİKLERİ	21
2. KAMU KESİMİNCE ÜRETİLEN MAL ve HİZMETLER.....	25
2.1. Faydanın Bölünmezliği Kriterine Göre Kamusal Mal ve Hizmetler	26
2.1.1. Tam Kamusal Mal ve Hizmetler	26
2.1.2. Yarı Kamusal Mal ve Hizmetler	29

2.1.2.1. Dışsallık Kavramı.....	32
2.1.2.2. Dışsallık Çeşitleri	32
2.1.2.3. Dışsallığa Müdahale	34
2.1.3. Erdemli Mal ve Hizmetler	39
2.1.4. Kulüp Mal ve Hizmetleri	40
2.1.5. Dijital Kamusal Mal ve Hizmetler	40
2.2. Buchanan'ın Kamusal Mal ve Hizmet Tasnifi.....	42
2.3. Fayda Alanı (Dışsallık) Kriterine Göre Kamusal Mal ve Hizmet Tasnifi	43
2.3.1. Ulusal (Yerel) Kamusal Mal ve Hizmetler	44
2.3.2. Bölgesel Kamusal Mal ve Hizmetler	45
2.3.3. Küresel Kamusal Mal ve Hizmetler	45
2.4. Özel Mal ve Hizmetler.....	46
2.4.1. Monopol (Tekel) Koşulları Altında Üretim	46
2.4.2. Azalan Maliyet Koşullarında Üretim	49
2.4.3. Sıfır Marjinal Maliyetle Üretim	50
3. KAMUSAL MAL VE HİZMETLERİN ÜRETİM KARARININ ALINMASI: KAMUSAL KARAR ALMA MEKANİZMASINI İŞLEYİŞİ.....	51
3.1. Siyasal Süreç.....	54
3.2. Oylama Yöntemleri	55
3.3. Fayda Maliyet Analizi	57

3. BÖLÜM

KAMU KESİMİ ÜRETİCİ BİRİMLERİ

1. TÜRKİYE'DE KAMU KESİMİ ÜRETİCİ BİRİMLERİ VE MALİ YAPILARI	64
1.1. Genel Durum	64
1.2. Merkezi Yönetim.....	66
1.2.1. Genel Bütçeli Kuruluşlar	67
1.2.2. Özel Bütçeli Kuruluşlar	69
1.2.3. Düzenleyici ve Denetleyici Kuruluşlar	71
1.2.4. Merkezi Yönetim Bütçesinin Hazırlanması	72
1.2.5. Bütçeleme İlkeleri Bakımından Merkezi Yönetim Bütçesi	74
1.3. Yerel Yönetimler	76
1.3.1. Belediyeler	78
1.3.2. İl Özel İdareleri	83
1.3.3. Köyler	87
1.4. Sosyal Güvenlik Kuruluşları.....	88

1.5. Kamu İktisadi Teşebbüsleri	91
1.6. Döner Sermayeli İşletmeler	95
1.7. Fon Kuruluşları	96
1.8. Diğer Kuruluşlar	97
2. KAMU KESİMİNİN EKONOMİDEKİ BÜYÜKLÜĞÜNÜN ÖLÇÜLMESİ	97
2.1. Ölçme Yöntemleri	97
2.2. Türkiye’de Kamu Kesiminin Ekonomideki Büyüklüğü ve OECD Ülkeleri Karşılaştırması	100

4. BÖLÜM

DEVLET FAALİYETLERİ HAKKINDAKİ YAKLAŞIMLAR

1. DEVLETTEN BEKLENEN GÖREVLERİN TARİHSEL GELİŞİMİ	105
1.1. Merkantilizm	105
1.2. Fیزیokrasi	106
1.3. Klasik İktisat	107
1.4. Keynesyen İktisat	109
1.5. Rasyonel Beklentiler Görüşü	112
1.6. Monetarist İktisat	112
1.7. Arz Yanlı İktisat	114
1.8. Anayasal İktisat	116
1.9. Musgrave’lerin Yaklaşımı	116
2. DEVLETİN YERİNE GETİRDİĞİ FONKSİYONLAR	117
2.1. Kaynak Dağılımında Etkinliğin Sağlanması	117
2.2. İktisadi İstikrarın Sağlanması	119
2.3. İktisadi Büyümenin Sağlanması	119
2.4. Gelir Dağılımında Adaletin Sağlanması	121
2.4.1. Vergi-Transfer Mekanizması ile Gelir Eşitsizliğini Giderici Etki: Avrupa Birliği Üyesi Refah Devletleri ve Türkiye	124
2.4.2. OECD Ülkeleri ve Türkiye’de Vergi-Transfer Mekanizmasının Gelir Dağılımını İyileştirici Etkisi	125

5. BÖLÜM

KAMU HARCAMALARI

1. KAMU HARCAMALARI TANIMI	129
2. KAMU HARCAMALARININ SINIFLANDIRILMASI	130

2.1. İdari Sınıflandırma.....	130
2.2. Fonksiyonel Sınıflandırma.....	132
2.3. Ekonomik Sınıflandırma.....	133
2.3.1. Reel Harcamalar	133
2.3.1.1. Cari Harcamalar	135
2.3.1.2. Yatırım Harcamaları.....	135
2.3.2. Transfer Harcamaları	136
3. KAMU HARCAMALARININ GELİŞİMİ.....	137
3.1. Kamu Harcamalarının Artışını Açıklayan Yaklaşımlar.....	137
3.1.1. Wagner Kanunu	137
3.1.2. Peacock-Wiseman Sıçrama Tezi.....	138
3.1.3. Maksimizasyon Yaklaşımı.....	139
3.2. Kamu Harcamalarının Artış Sebepleri.....	140
3.2.1. Gerçek Artış Sebepleri.....	140
3.2.1.1. Devlet Faaliyetleri ile İlgili Anlayıştaki Gelişme.....	140
3.2.1.2. Teknolojik Gelişme	140
3.2.1.3. Nüfus Artışı.....	141
3.2.1.4. Olağanüstü Koşullar.....	141
3.2.1.5. Savaş ve Savunma Harcamalarındaki Artış	141
3.2.1.6. Seçim.....	142
3.2.1.7. Dış Göç Almak.....	142
3.2.2. Görünürde Artış Sebepleri	142
3.2.2.1. Enflasyon	142
3.2.2.2. Bütçe Tekniğinde Meydana Gelen Değişiklikler	142
3.2.2.3. Ülke Topraklarının Genişlemesi	143
3.2.2.4. Para Ekonomisinin Yaygınlaşması.....	143
4. TÜRKİYE'DE KAMU HARCAMALARININ GELİŞİMİ.....	143
4.1. İdari Tasnife Göre Kamu Harcamaları	143
4.1.1. Genel Devlet Harcamaları.....	144
4.1.2. Merkezi Yönetim Harcamaları.....	144
4.1.3. Yerel Yönetim Harcamaları	145
4.1.4. Döner Sermayeli İşletmelerin Harcamaları	146
4.1.5. Sosyal Güvenlik Kuruluşları Harcamaları	147
4.2. Fonksiyonel Tasnife Göre Kamu Harcamaları	148
4.2.1. Merkezi Yönetim Bütçesi Harcamaları.....	149
4.2.2. Genel Devlet Harcamaları.....	151

4.3. Ekonomik Tasnife Göre Kamu Harcamaları	154
4.4. Faiz Hariç ve Dahil Kamu Harcamaları.....	156

6. BÖLÜM

KAMUSAL FİNANSMAN

1. KAMUSAL FİNANSMANIN TEMEL ÖZELLİKLERİ.....	159
2. KAMUSAL FİNANSMAN ARAÇLARI	161
3. VERGİ VE BENZERİ GELİRLER	163
3.1. Vergilemenin Amaçları	163
3.1.1. Vergilemenin Mali Amacı	163
3.1.2. Vergilemenin Mali Olmayan Amaçları.....	163
3.2. Vergi ve Benzeri Mali Yükümlülükler	165
3.2.1. Vergi	165
3.2.2. Harç.....	167
3.2.3. Resim	168
3.2.4. Şerefiye	169
3.2.5. Parafiskal Gelir	170
3.2.6. Fon	171
3.3. Mülk ve Teşebbüs Gelirleri	175
3.3.1. Mali Tekel Geliri	175
3.4. Para Basımı Gelirleri (Senyoraj Gelirleri)	176
3.5. Bağış ve Yardımlar	176
3.6. Borçlanma.....	177
3.6.1. Borçlanma Çeşitleri	177
3.6.1.1. Vadesine Göre Borçlar.....	178
3.6.1.1.1. Kısa Vadeli Borçlar	178
3.6.1.1.2. Orta Vadeli Borçlar	178
3.6.1.1.3. Uzun Vadeli Borçlar.....	178
3.6.1.2. Zorunluluk Kriterine Göre Borçlar.....	179
3.6.1.2.1. Zorunlu (Cebri) Borçlar.....	179
3.6.1.2.2. Gönüllü Borçlar	179
3.6.1.3. Kaynağına Göre Borçlar.....	179
3.6.1.3.1. İç Borçlar.....	179
3.6.1.3.2. Dış Borçlar	181
3.7. Özelleştirme Geliri	182

4. KAMUSAL FİNANSMAN ARAÇLARININ EGEMENLİK KRİTERİNE GÖRE SINIFLANDIRILMASI	182
4.1. Devletin Egemenlik Hakkına Dayalı Olarak Elde Ettiği Kamu Finansman Araçları	182
4.2. Devletin Egemenlik Hakkına Dayalı Olmaksızın Elde Ettiği Kamu Finansman Araçları	183
5. TÜRKİYE'DE BAZI KAMUSAL FİNANSMAN ARAÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ	183
5.1. Genel Devlet Gelirleri.....	183
5.1.1. Merkezi Yönetim Gelirleri.....	184
5.1.2. Yerel Yönetim Gelirleri	186
5.1.3. Sosyal Güvenlik Kurumu Gelirleri	188
5.1.4. Fon Gelirleri.....	189
5.1.5. Döner Sermaye Gelirleri	190
5.2. Genel Devlet Gelirlerinin Türleri İtibarıyla Dağılımı.....	190
5.3. Borç Stoku	191

7. BÖLÜM

VERGİNİN UNSURLARI VE VERGİLEME SÜRECİ

1. VERGİNİN UNSURLARI	197
1.1. Verginin Konusu.....	197
1.2. Vergi Mükellefi	198
1.3. Konu ve Mükellefte Sınırlamalar	200
1.3.1. Vergi İstisnası	200
1.3.2. Vergi Muafiyeti.....	202
1.4. Vergiyi Doğuran Olay	202
1.5. Vergi Matrahı	202
1.5.1. Matrahına Göre Vergi Türleri	203
1.5.1.1. Advalorem Vergiler	203
1.5.1.2. Spesifik Vergiler	203
1.5.2. Vergi Matrahının Tespit Yöntemleri.....	203
1.5.2.1. Beyan Usulü.....	204
1.5.2.2. İdarece Takdir/Tespit Yöntemi	204
1.5.2.2.1. Götürü Usul	204
1.5.2.2.2. İdarece Tespit Usulü.....	206
1.6. Verginin Tarifesi.....	207

1.7. Vergi Oranı	210
1.7.1. Sabit Miktarlı Vergiler	210
1.7.2. Vergi Oranı ile İlgili Çeşitli Kavramlar	210
1.7.2.1. Kanuni Oran	210
1.7.2.2. Efektif Vergi Oranı	210
1.7.2.3. Ortalama Vergi Oranı	212
1.7.2.4. Marjinal Vergi Oranı	212
1.7.3. Oran Yapısına Göre Vergi Türleri	213
1.7.3.1. Düz Oranlı (Nisbi Vergiler)	213
1.7.3.2. Artan Oranlı Vergiler	213
1.7.3.2.1. Artan Oranlı Tarifeye İlişkin Bazı Kavramlar	215
1.7.3.2.2. Artan Oranlılık Çeşitleri	215
1.7.3.2.2.1. Basit Artan Oranlılık	215
1.7.3.2.2.2. Dilimli Artan Oranlılık	216
1.7.3.2.2.3. Sınırlı / Sınırsız Artan Oranlılık	218
1.7.3.2.2.4. Tek Elemanlı / Çok Elemanlı Artan Oranlılık	218
1.7.3.2.2.5. Açık / Gizli Artan Oranlılık	219
1.7.3.3. Azalan Oranlı Vergiler	219
2. VERGİLEME SÜRECİ	220
2.1. Verginin Tarhı	220
2.1.1. Verginin Tarh Yöntemleri	221
2.1.1.1. Beyan Usulüne Göre Tarhiyat	221
2.1.1.2. Götürü Usule Göre Tarhiyat	221
2.1.1.3. İdarece Tarhiyat	222
2.2. Verginin Tebliği	222
2.3. Verginin Tahakkuku	222
2.4. Verginin Tahsili	222
2.4.1. Verginin Tahsil Yöntemleri	223
2.4.1.1. Doğrudan Tahsil Yöntemi	223
2.4.1.2. Dolaylı Tahsil Yöntemi	223
2.4.1.3. İltizam Usulü	224
2.4.1.4. İhale Usulü	224
2.4.1.5. Halk Temsilcileri Eliyle Tahsil Usulü	225
2.4.1.6. Emanet Usulü	225
2.4.1.7. Pul ve Bandrol Yapıştırmak Suretiyle Verginin Tahsili Usulü	225
3. TÜRKİYE'DE MALİ ANESTEZİYE UYGUN TAHSİL EDİLEN VERGİ HACMİ	226

8. BÖLÜM

VERGİ YÜKÜ VE VERGİ UYUMU

1. VERGİ YÜKÜ	231
1.1. Subjektif Vergi Yüğü.....	231
1.2. Objektif Vergi Yüğü (Bireysel Vergi Yüğü)	232
1.3. Toplam Vergi Yüğü	232
1.4. Sektörel Vergi Yüğü	233
1.5. Bölgesel Vergi Yüğü	233
1.6. Brüt Vergi Yüğü	233
1.7. Net Vergi Yüğü	234
1.8. Gerçek Vergi Yüğü.....	235
1.9. Yaşam Boyu Vergi Yüğü.....	236
1.10. Aşırı Vergi Yüğü	236
2. VERGİ UYUMU.....	237
2.1. Vergiye Gönüllü Uyum	237
2.2. Vergi Uyumsuzluğu.....	237
2.3. Vergi Uyumu Bağlamında Ele Alınması Gereken Bazı Olgular	238
2.3.1. Vergi Kapasitesi.....	238
2.3.2. Vergi Gayreti	238
2.3.3. Vergi Açığı	238
2.3.4. Vergi Erozyonu.....	239
2.3.5. Vergi Harcaması	240
2.3.6. Vergileme Maliyetleri	240
2.3.7. Vergi Takozu (Vergi Kaması).....	241
2.3.8. Vergi Bilinci	242
2.3.9. Vergi Ahlakı	242
2.3.10. Vergi Zihniyeti.....	242
2.3.11. Vergi Kültürü	242
3. VERGİYE KARŞI TEPKİLER VE VERGİ UYUMSUZLUK TÜRLERİ.....	243
3.1. Vergi Yansıması	243
3.1.1. Yansımanın Aşamaları	243
3.1.2. Yansımayı Belirleyen Koşullar	245
3.1.2.1. Piyasa Koşulları	245
3.1.2.2. Talep ve Arz Esneklikleri.....	249
3.1.2.3. Verginin Türü.....	251

3.1.3. Yansıma Türleri	251
3.1.3.1. İleri Yansıma	251
3.1.3.2. Geri Yansıma	251
3.1.3.3. Kanuni Yansıma	252
3.1.3.4. Fiili Yansıma	252
3.1.3.5. Sınırlı Yansıma.....	252
3.1.3.6. Sınırsız Yansıma	252
3.1.3.7. Mutlak Yansıma	252
3.1.3.8. Diferansiyel Yansıma	253
3.1.3.9. Çapraz Yansıma	253
3.1.3.10. Bütçe Yansıması.....	253
3.2. Vergiden Kaçınma	254
3.3. Vergi Plânlaması.....	255
3.4. Vergi Kaçakçılığı.....	255
3.5. Kayıt Dışı Ekonomi	257
3.6. Verginin Reddi	258
4. VERGİ KAYBI	258
4.1. Hukuki Anlamda Vergi Kaybı.....	258
4.2. Ekonomik Anlamda Vergi Kaybı	259
5. VERGİYE İLİŞKİN DİĞER BAZI KAVRAMLAR	259
5.1. Verginin Amortismanı	259
5.2. Verginin Kapitalizasyonu	259
5.3. Verginin Dönüştürülmesi.....	259
5.4. Çifte Vergileme	260
5.5. Vergi Harmonizasyonu	260
6. TÜRKİYE'DE VERGİ YÜKÜ	260
7. TÜRKİYE'DE KAYITDIŞI EKONOMİ	261
8. TÜRKİYE'DE VERGİ HARCAMALARI	263

9. BÖLÜM

VERGİLEME İLKELERİ

1. ADAM SMITH'İN VERGİLEME İLKELERİ	270
2. ADOLPH WAGNER'İN VERGİLEME İLKELERİ	271
2.1. Mali İlkeler	271
2.2. İktisadi İlkeler.....	271

2.3. Ahlâki İlkeler.....	271
2.4. İdari ve Teknik İlkeler	272
3. GÜNÜMÜZ VERGİLEME İLKELERİ.....	272
3.1. Mali İlkeler	272
3.1.1. Verimlilik İlkesi.....	272
3.1.2. Esneklik İlkesi.....	273
3.1.3. İstikrar İlkesi.....	275
3.2. İktisadi İlkeler.....	275
3.3. Adaletle İlgili İlkeler.....	277
3.3.1. Vergileme Yaklaşımları	278
3.3.1.1. Ödeme Gücüne Göre Vergilemede Ödeme Gücünün Tespiti	279
3.3.1.2. Ödeme Gücüne Göre Vergilendirmeyi Mümkün Kılan Teknikler.....	280
3.3.1.2.1. Artan Oranlılık	280
3.3.1.2.2. En Az Geçim İndirimi	281
3.3.1.2.2.1. En Az Geçim İndirimi Seviyesinin Belirlenmesine Yönelik Yaklaşımlar	281
3.3.1.2.2.2. En az Geçim İndirimi Uygulanma Yöntemleri	282
3.3.1.2.3. Ayırma İlkesi.....	283
3.4. Vergilemenin İdari İlkeleri	284
4. TÜRKİYE'DE ANAYASAL VERGİLEME İLKELERİ	284
5. TÜRKİYE'DE VERGİ ESNEKLİĞİ	285
6. TÜRKİYE'DE VERGİLERİN VERİMLİLİĞİ	286

10. BÖLÜM

VERGİLERİN SINIFLANDIRILMASI

1. Aynî, Nakdî, Bedenî Vergiler.....	291
2. Subjektif ve Objektif Vergiler	291
3. Dolaylı ve Dolaysız Vergiler.....	291
4. Geniş ve Dar Tabanlı Vergiler	292
5. Gelir, Servet ve Harcama Vergileri	292

11. BÖLÜM

GELİR, SERVET ve HARCAMA VERGİLERİ: TEORİK ÖZELLİKLERİ ve TÜRKİYE'DEKİ DURUM

1. GELİR ÜZERİNDEN ALINAN VERGİLER.....	296
---	-----

1.1. Gelir Vergisi	296
1.1.1. Geliri Tanımlayan Yaklaşımlar	297
1.1.1.1. Kaynak Teorisi	297
1.1.1.2. Net Artış Teorisi	297
1.1.2. Gelir Vergisi Uygulama Yöntemleri	298
1.1.2.1. Üniter Gelir Vergisi	298
1.1.2.2. Sedüleri Gelir Vergisi	298
1.1.2.3. Bileşik Gelir Vergisi	298
1.1.3. Türkiye’de Gelir Vergisi	299
1.1.3.1. Türk Gelir Vergisinin Geliri Kabul Edişine Hakim Yaklaşım	299
1.1.3.2. Türkiye’de Uygulanılan Gelir Vergilemesi Yöntemi	301
1.1.3.3. Türk Gelir Vergisinin Unsurları	301
1.1.3.4. Gelir Vergisinin Özellikleri	303
1.2. Kurumlar Vergisi	303
1.2.1. Kurumlar Vergisi ile Gelir Vergisinin Entegrasyonu	303
1.2.2. Türkiye’de Kurumlar Vergisi	304
1.2.3. Kurumlar Vergisinin Unsurları	304
1.2.4. Kurumlar Vergisinin Özellikleri	305
2. SERVET ÜZERİNDEN ALINAN VERGİLER	305
2.1. Servet ve Servet Unsurları	305
2.2. Servet Vergisinin Gerekçesi	306
2.3. Servet Vergisi Uygulama Yöntemlerine Göre Türleri	306
2.3.1. Genel Servet Vergilemesi	307
2.3.2. Özel Servet Vergilemesi	307
2.3.3. Servet Transferi Üzerinden Alınan Vergiler	307
2.3.4. Devamlı Servet Vergileri	307
2.3.5. Geçici Servet Vergisi	308
2.3.6. Gerçek Servet Vergileri	308
2.3.7. Görünürde Servet Vergileri	308
2.4. Türkiye’de Servet Vergisi Türleri	308
2.4.1. Emlâk Vergisi	308
2.4.1.1. Emlâk Vergisinin Unsurları	308
2.4.1.2. Emlâk Vergisinin Özellikleri	309
2.4.2. Değerli Konut Vergisi	310
2.4.2.1. Değerli Konut Vergisinin Unsurları	310
2.4.2.2. Değerli Konut Vergisinin Özellikleri	311

2.4.3. Motorlu Taşıtlar Vergisi	312
2.4.3.1. Motorlu Taşıtlar Vergisinin Unsurları.....	312
2.4.3.2. Motorlu Taşıtlar Vergisinin Özellikleri.....	313
2.4.4. Veraset ve İntikal Vergisi	313
2.4.4.1. Veraset ve İntikal Vergisinin Unsurları.....	314
2.4.4.2. Veraset ve İntikal Vergisinin Özellikleri.....	314
3. HARCAMALAR ÜZERİNDEN ALINAN VERGİLER	314
3.1. Harcama Vergisi	315
3.2. Muamele Vergileri.....	315
3.2.1. İstihlâk Vergisi.....	315
3.2.2. Toplu Muamele Vergisi	315
3.2.3. Yayılı Muamele Vergisi.....	316
3.2.4. Katma Değer Vergisi	316
3.2.4.1. Katma Değer Vergisi Uygulama Yöntemleri	316
3.2.4.2. Türkiye’de Katma Değer Vergisi	317
3.2.4.2.1. Katma Değer Vergisinin Unsurları.....	318
3.2.4.2.2. Katma Değer Vergisinin Özellikleri	318
3.2.4.3. Katma Değer Vergisi Tipleri.....	319
3.2.4.3.1. GSMH Tipi KDV	319
3.2.4.3.2. Gelir Tipi KDV	319
3.2.4.3.3. Tüketim Tipi KDV	319
3.3. Özel Tüketim Vergisi	319
3.3.1. Özel Tüketim Vergisinin Unsurları.....	321
3.3.2. Özel Tüketim Vergisinin Özellikleri.....	322
4. TÜRKİYE’DE VERGİ TÜRLERİ İTİBARIYLA TAHSİL EDİLEN VERGİ MİKTARI	322

TABLO DİZİNİ

Tablo 1: Kamu Kesimi ve Özel Kesim Üretiminin Temel Özellikleri	24
Tablo 2: Türkiye’de Faaliyette Bulunan Döner Sermayeli İşletme Sayısı (2020-2024) ...	96
Tablo 3: Döner Sermayeli İşletmelerin Kurumlar İtibarıyla Dağılımı (2024).....	96
Tablo 4: OECD Ülkelerinde Genel Devlet Harcamalarının GSYH’ye Oranı (2023) (%).....	102
Tablo 5: OECD Ülkelerinde Kamu Kesiminde İstihdam Edilenlerin Toplam İstihdam İçindeki Payı (2023) (%).....	102
Tablo 6: Avrupa Refah Devletleri ile Türkiye’de Vergi Transfer Mekanizması Öncesi ve Sonrası Gini Katsayısı (2016).....	124
Tablo 7: OECD Ülkelerinde Vergi-Transfer Mekanizması Öncesi ve Sonrası Gini Katsayısı: Bütçe Uygulamalarının Gelir Eşitsizliğini Giderisi Etkisi (2019).....	126
Tablo 8: Türkiye’de Merkezi Yönetim Bütçesi Harcamalarının Fonksiyonel Tasnife Göre Dağılımı (2006-2024) (%).....	150
Tablo 9: Türkiye’de Merkezi Yönetim Harcamalarının GSYH’ye Oranı (Fonksiyonel Tasnif) (2006-2024) (%).....	151
Tablo 10: Genel Devlet Harcamalarının GSYH’ye Oranı (Fonksiyonel Tasnif) (2011-2023) (%).....	152
Tablo 11: OECD Ülkelerinde Genel Devlet Harcamalarının GSYH’ye Oranı (Fonksiyonel Tasnif) (2021) (%).....	153
Tablo 12: Türkiye’de Ekonomik Tasnife Göre Genel Devlet Harcamalarının GSYH’ye Oranı (1999-2024) (%).....	155
Tablo 13: Mahalli İdare Gelirlerinin Türleri İtibarıyla Dağılımı (2007-2023) (%).....	187
Tablo 14: Sosyal Güvenlik Kurumu Gelirlerinin Türleri İtibarıyla Dağılımı (2011-2023) (%).....	188
Tablo 15: Türkiye’de Genel Devlet Gelirlerinin Türleri İtibarıyla Dağılımı (1999-2024) (%).....	191
Tablo 16: Türkiye’de Kamu ve Özel Kesim Toplam Borç Stoku ve Toplam Borç Yükü (2000 Ç4-2024 Ç4) (Milyar TL).....	194

Tablo 17: Kaynakta Kesinti Suretiyle Tahsil Edilen Gelir Vergileri ve Dolaylı Vergi Gelirlerinin Toplam Vergi Gelirleri İçindeki Payı (2006-2024) (%).....	227
Tablo 18: Vergilemenin Maliyetleri.....	241
Tablo 19: Türkiye’de Kayıt Dışı Ekonominin Hacmi (Sabit Oran Yöntemine Göre) (2006-2018) (TL).....	262
Tablo 20: Türkiye’de Vergi Harcamalarının Vergi Gelirlerine Oranı (2019-2024) (%).....	264
Tablo 21: Vergi Harcamalarının İlgili Olduğu Vergi Hasılatına Oranla Hacmi (2019-2024) (%).....	265
Tablo 22: Türkiye’de Vergi Esnekliği (2003-2024).....	286
Tablo 23: Türkiye’de Merkezi Yönetim Bütçe Gelirlerinin Merkezi Yönetim Bütçe Giderlerini Karşılama Oranı (2002-2024) (%).....	287
Tablo 24: Merkezi Yönetim Vergi Tahsilatının Merkezi Yönetim Harcamalarını Karşılama Oranı (2002-2024) (%).....	288
Tablo 25: Türkiye’de Dolaylı ve Dolaysız Vergilerin GSYH’ye Oranı ve Vergi Gelirleri İçindeki Payı (1999-2024) (%).....	293
Tablo 26: Emlâk Vergisi Gelirinin Belediyelerin Vergi Gelirleri İçindeki Payı (2007-2023) (%).....	310
Tablo 27: Merkezi Yönetim Vergi Gelirlerinin Ana Vergi Kategorileri İtibarıyla Dağılımı (2014-2024) (%).....	323
Tablo 28: Gelir ve Kurumlar Vergisi Tahsilatının Toplam Vergi Gelirleri İçindeki Payı (2014-2024) (%).....	324
Tablo 29: Servet Vergisi Türleri İtibarıyla Gerçekleşen Tahsilatın Toplam Vergi Gelirleri İçindeki Payı (2014-2024) (%).....	324
Tablo 30: Harcamalar Üzerinden Alınan Vergi Gelirlerinin Merkezi Yönetim Gelirleri İçindeki Payı (2014-2024) (%).....	325
Tablo 31: Katma Değer Vergisi Tahsilatının Merkezi Yönetim Vergi Gelirleri İçindeki Payı (1985-2024) (%).....	326
Tablo 32: Konuları ve Tahsil Eden İdare Bakımından Türkiye’de Uygulanan Vergiler.....	327

ŞEKİL DİZİNİ

Şekil 1: Buchanan Kutu Diyagramı.....	42
Şekil 2: Kamusalılık Üçgeni.....	44
Şekil 3: KİT'lerin Devlet Teşkilatındaki Yeri.....	94
Şekil 4: Vergi Açığı ve Bileşenleri.....	239

GRAFİK DİZİNİ

Grafik 1: Monopol Koşullarında Üretim.....	47
Grafik 2: Azalan Maliyet Koşullarında Üretim.....	49
Grafik 3: Sıfır Marjinal Maliyetle Üretim.....	51
Grafik 4: Toplumsal Kararın Dışsal Maliyeti.....	53
Grafik 5: Toplumsal Karar Alma Maliyeti.....	54
Grafik 6: Türkiye’de Genel Devlet Harcamaları/GSYH (1999-2025).....	101
Grafik 7: Laffer Eğrisi.....	115
Grafik 8: Lorenz Eğrisi.....	123
Grafik 9: 1910-1970 Döneminde İngiltere’de Kamu Harcamalarının Seyri (Peacock-Wiseman Sıçrama Tezinin Dayandığı Eğri).....	139
Grafik 10: Merkezi Yönetim Harcamalarının GSYH’ye Oranla Hacmi ve Gelişimi (2006-2024) (%).....	145
Grafik 11: Yerel Yönetim Harcamalarının GSYH’ye Oranı (2006-2024) (%).....	146
Grafik 12: Döner Sermayeli İşletme Harcamalarının GSYH’ye Oranı (2004-2024) (%).....	147
Grafik 13: Sosyal Güvenlik Kurumu Harcamalarının GSYH’ye Oranı (2001-2024) (%).....	148
Grafik 14: Türkiye’de Genel Bütçe Faiz Hariç ve Faiz Dahil Harcamaları ile Faiz Harcamalarının GSYH’ye Oranı (2006-2024) (%).....	156
Grafik 15: Genel Devlet Toplam Gelirleri ve Vergi Gelirlerinin GSYH’ye Oranı (1999-2024) (%).....	184
Grafik 16: Vergi Gelirlerinin Genel Bütçe Gelirleri İçindeki Payı (2006-2024) (%).....	185
Grafik 17: Merkezi Yönetim Gelirleri ve Vergi Gelirlerinin GSYH’ye Oranı (2006-2024) (%).....	186
Grafik 18: Mahalli İdare Gelirlerinin GSYH’ye Oranı (2007-2023) (%).....	187
Grafik 19: Sosyal Güvenlik Kurumu Gelirlerinin GSYH’ye Oranı (2011-2023) (%).....	189
Grafik 20: Fon Paylarının GSYH’ye Oranı (2006-2023) (%).....	189

Grafik 21: Türkiye’de Döner Sermayeli İşletmelerin Gelirlerinin GSYH’ye Oranı (2004-2018) (%)	190
Grafik 22: Türkiye Brüt Dış Borç Yüğü (2001-2024) (%).....	192
Grafik 23: Kamu Net Borç Yüğü (2001-2024) (%).....	193
Grafik 24: AB Tanımlı Genel Yönetim Borç Yüğü (2001-2024) (%).....	193
Grafik 25: Düz Oranlı Vergilerde Vergi Matrahı ile Vergi Oranı ve Vergi Hasılatı Arasındaki İlişki	213
Grafik 26: Artan Oranlı Vergilerde Vergi Matrahı ile Vergi Oranı Arasındaki İlişki	214
Grafik 27: Tam Rekabet Koşullarında Kısa Dönemde Yansıma	245
Grafik 28: Tam Rekabet Koşullarında Kısa Dönemde Talebin İnelastik Olması Durumunda Yansıma	246
Grafik 29: Tam Rekabet Koşullarında Kısa Dönemde Talebin Tam Esnek Olması Durumunda Yansıma	246
Grafik 30: Tam Rekabet Koşullarında Kısa Dönemde Arzın İnelastik Olması Durumunda Yansıma	247
Grafik 31: Tam Rekabet Koşullarında Uzun Dönemde Sabit Maliyetler Durumunda Yansıma	248
Grafik 32: Talebin İnelastik Olması Durumunda Yansıma	250
Grafik 33: Talebin Tam Esnek Olması Durumunda Yansıma	250
Grafik 34: Türkiye’de Vergi Yüğü (2002-2024)	261
Grafik 35: Türkiye’de Kayıt dışı Ekonominin Hacmi (Sabit Oran Yöntemine Göre) (2006-2018) (%)	262
Grafik 36: Türkiye’de Kayıt dışı Ekonominin Hacmi (MIMIC Yöntemine Göre) (2006-2016) (%)	263